

УДК 338.48: 332.14

Андрій Антонишин

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ІСТОРИКО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ТУРИЗМУ В МІСТІ ВІННИЦЯ

Анотація

У статті розглянуто проблеми і перспективи розвитку історико-рекреаційного туризму в місті Вінниця. Проведено дослідження конкурентоспроможності міста Вінниця, запропоновано шляхи удосконалення та реформування екскурсійного туризму на основі програм соціально-економічного розвитку міста.

Ключові слова: історична рекреація, туризм, регіон, екскурсійний маршрут.

Аннотация

В статье рассмотрены проблемы и перспективы развития историко-рекреационного туризма в городе Винница. Сделано исследование конкурентоспособности города Винница, предложены пути совершенствования и реформирования экскурсионного туризма на основе программ социально-экономического развития города.

Ключевые слова: историческая рекреация, туризм, регион, экскурсионный маршрут.

Annotation

The article deals with the problems and prospects of historical and recreational tourism in Vinnitsa. The research competitiveness of the city is conducted and ways of improvement and reforming of excursion tourism on the basis of programs of a socioeconomic development of the city are offered.

Keywords: historical recreation, tourism, region, guided tour.

Актуальною проблемою сьогодення залишається розвиток регіональної економіки. Туризм в цьому контексті є одним із перспективних напрямків зовнішньо- і внутрішньоекономічної діяльності як держави так і її регіонів. Проте активізація туризму неможлива без використання всіх елементів рекреації.

Процес реструктуризації промисловості Вінниччини, високий рівень безробіття та деактивація більшості галузей господарства спонукає до пошуку нових методів і способів для створення робочих місць в регіоні. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває туристичний бізнес.

Вивченням проблем становлення та розвитку туристичної галузі в Україні займалися такі вчені як: Л. Агафонова, З. Балченко, О. Бейдик, В. Пархоменко та інші. Великий масив літератури висвітлює особливості та перспективи розвитку туризму, санаторно-курортного обслуговування та

відпочинку в регіоні: А. Гудзевич, О. Кізян, С. Кравцов, Н. Васильєва, І. Зорін, М. Костриця, М. Русинський, Ю. Зінько, засвідчує увагу науковців до проблем методології розробки і практики реалізації державної та регіональної політики розвитку рекреації та туризму: М. Долішній, В. Євдокименко, В. Кравців та інші.

В роботах зазначених авторів досліджуються лише загальні проблеми туризму в Україні. Тоді як на сучасному рівні соціально-економічного розвитку виникає гостра необхідність в деталізації досліджень сильних сторін туристичної галузі Вінниччини та м. Вінниці зокрема.

Метою даної статті є дослідження особливостей становлення і розвитку історико-рекреаційного туризму в місті Вінниця. Визначено проблеми його розвитку та пропозицій щодо їх вирішення.

В науковій літературі, щодо визначення певної рекреаційної складової регіону вживаються різноманітні терміни, зокрема «територіально-рекреаційна система», «рекреаційний комплекс», «індустрія туризму», «курортно-рекреаційний комплекс» тощо. Отже, щоб розглянути історико-рекреаційний потенціал міста Вінниці розкриємо значення головних визначень.

Рекреація (лат. *recreatio* – відновлення сил) – система заходів, пов'язаних з використанням вільного часу для оздоровчої, культурно-пізнавальної і спортивної діяльності людей на спеціалізованих територіях, розташованих поза місцями їхнього постійного мешкання. Необхідною умовою розвитку рекреації є наявність рекреаційних ресурсів. Рекреацію за її тривалістю прийнято поділяти на:

- короткострокову (з поверненням на нічліг до місця постійного проживання);
- довгострокову (з ночівлею поза місцем постійного проживання).

Територіально короткострокова рекреація обмежується приміською зоною, а здійснення довгострокової рекреації територіально практично не обмежено. За своїм змістом довгострокова рекреація співпадає з таким поняттям, як туризм [1].

Історико-культурні туристичні ресурси – це сукупність створених у процесі історичного розвитку певної території пам'ятників матеріальної і духовної культури, які є об'єктами туристського інтересу. До групи історико-культурних рекреаційних ресурсів належать пам'ятки історії, історичні архітектурні пам'ятки, пам'ятки сучасної архітектури, унікальні споруди культури, спорту тощо.

Історико-культурний потенціал, матеріальні та духовні пам'ятки народу дуже важливі для формування світогляду народу, для задоволення матеріальних, у тому числі туристичних, потреб. У розвинених країнах світу цей туристичний ресурс активно використовують для отримання прибутку. Деякі країни, наприклад, Італія, Франція, значну частину прибутків, які дає рекреаційне господарство, отримують від вмілої експлуатації історико-культурного потенціалу. Цьому сприяє велика кількість пам'яток, їхня висока художня цінність, добра збереженість, вміла організація туристичних

послуг. Всесвітньо відомі пам'ятки історії та культури Риму, Венеції, Флоренції, Парижа приваблюють щороку сотні тисяч туристів [2].

Об'єкти історико-культурної спадщини, санаторно-курортна та рекреаційна база (при відповідній модернізації), природнокліматичні умови, достатньо розгалужена мережа автодоріг, в тому числі міждержавного значення, дають змогу позитивно оцінювати перспективи в'їзного та внутрішнього туризму в регіоні.

Вінниччина за своїм рекреаційним потенціалом є одним з найперспективніших туристичних регіонів нашої держави. В області функціонує 320 територій та об'єктів природно-заповідного фонду: 45 заказників (18 – державного значення), 213 пам'яток природи (8 – державного значення), 33 заповідні урочища, 29 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва (11 – державного значення), 1893 історичних, 1724 археологічних, 574 архітектурних пам'яток. З них 146 – національного значення [3].

Природно-територіальні комплекси, сприятливі кліматичні умови, приміські ліси, водні плеса також належать до важливих рекреаційних ресурсів області.

З метою розвитку та популяризації внутрішнього туризму управління культури і туризму облдержадміністрації постійно співпрацює з управліннями, відділами облдержадміністрації, громадськими організаціями та туристичними організаціями області.

Туристичні можливості області щороку представляються на загальноукраїнських та міжнародних туристичних виставках, висвітлюються у засобах масової інформації. При обласній науковій бібліотеці ім. Тимірязєва створено web-сайт з інформацією про розвиток культури і туризму області, об'єкти культурної спадщини, історію міст і районів. Вживаються заходи з реставрації деяких пам'яток історії та культури.

Вінницьким обласним центром дитячого і юнацького туризму та екскурсій щорічно розробляються та реалізуються заходи туристсько-екскурсійного обслуговування учнівської і студентської молоді з урахуванням вікових особливостей та рівня знань. Підготовлено та розповсюджено 18 методичних матеріалів для організаторів туристсько-краєзнавчої роботи.

На даний час, спільно з товариством «Коло-Ра», опрацьовується питання щодо включення Вінницької області до туристичного маршруту «Трипільська Україна».

Пріоритетними напрямками інвестування туристичної галузі Вінницької області є: розширення туристичних маршрутів для внутрішніх та зовнішніх туристів, розширення готельного бізнесу та сфери послуг, широка популяризація та розвиток історико-культурного туризму.

Місто Вінниця як центр регіону має гарні туристичні перспективи на майбутнє. Туризм у Вінниці стрімко розвивається. Про це свідчать економічні показники та кількість гостей, які мають бажання подивитися на визначні місця міста.

Для розвитку туристичної галузі Вінниці місцевою владою проводиться активна робота з впровадження системи туристичної навігації міста, встановлення туристичних вказівників, розробки туристичних схем та карт. Для популяризації туризму серед вінничан було організовуються соціальні екскурсійні програми.

Ефективно працює базова муніципальна компанія туристичної галузі міста – комунальне підприємство «Подільський туристично-інформаційний центр». Колектив підприємства протягом року забезпечив бездотаційну роботу, збір туристичної інформації, надання базових послуг для гостей міста та вінничан. Створені та безкоштовно розповсюджуються туристичні матеріали українською, польською, російською та англійською мовами, забезпечується туристичний супровід офіційних делегацій, реалізуються соціальні екскурсійні програми для вінницьких школярів. Активно впроваджується система супроводу туристів у місті Вінниці, забезпечення їх комфорту. Підприємство розробило 21 нову екскурсійну програму, впроваджує інноваційні методи та адаптує для Вінниці найкращий європейський досвід туристичних міст.

Найцікавішими об'єктами туризму звичайно ж є історико-культурні та архітектурні пам'ятки міста. Загалом перші згадки про місто датуються 1362 роком, коли на лівому березі Південного Бугу було збудовано замок-фортець. З 1569 року Вінниця, як і вся Брацлавщина увійшла до складу Речі Посполитої. Саме в цей період було створено перші відомі культурно-історичні пам'ятки міста.

Серед них найбільшою популярністю серед туристів користуються Єзуїтський монастир побудований вздовж вулиці Соборної в 1610–1617 роках, як великий архітектурний ансамбль. У нього входили костел, колегіум і конквіт (гуртожиток). Увесь ансамбль був огорожений цегляними стінами з розташованими по кутах вежами. За ним закріпилася назва «Мури», що походить за однією з легенд від того, що в одній зі стін був замурований живий чоловік.

Домініканський монастир, зведений з дерева в 1624 році, входив до складу комплексу оборонних укріплень «Мури». У 1760 році монастир був перебудований в кам'яний костел. Його фасад виконаний у стилі бароко. На стінах зберігся живопис XVIII століття. У 1832 році монастир був переданий православної церкві.

Костел Пресвятої Діви Марії, побудований в стилі тосканського бароко. Храм був закритий в 1931 році, зараз належить католицькій громаді міста.

Вже перебуваючи у складі Російської імперії у Вінниці було побудовано в 1746 році Миколаївську церкву. Дерев'яний храм на масивному кам'яному фундаменті є одним з кращих зразків подільської народної дерев'яної архітектури. Розташований на території Старого міста біля підніжжя гори, на якій стояв старовинний Вінницький замок.

Ще однією видатною пам'яткою міста є синагога Лівшиця, побудована в 1897 році. У той час єврейська торгово-реміснична громада була практично

найсильнішою у фінансовому плані. Нею спонсорувалося будівництво багатьох будівель в місті, в тому числі і синагог [4].

Справжньою туристичною меккою міста є музей-садиба Пирогова, придбана відомим вченим і хірургом у 1859 році у спадкоємців доктора медицини Григолевського. Прожив в ній Микола Іванович Пирогов майже 20 років до самої смерті в 1881 році. В ансамбль входять сама садиба, музей-аптека, парк та церква-усипальниця, де і похований відомий хірург. У парку збереглися дерева, посаджені самим Пироговим [5].

Неподалік Південного Бугу, на його лівому березі, стоїть скромний одноповерховий будинок, побудований в першій половині XIX століття. Він не належить до пам'яток архітектури, бо нагадує собою звичайну селянську хату. Саме в цьому будинку 17 вересня 1864 року народився великий український письменник Михайло Коцюбинський. Тут він прожив з перервами тридцять три роки, написав чимало творів, що увійшли до золоті скарбниці української літератури. Тепер у цьому будинку – літературно-меморіальний музей, заснований в 1927 році.

Чимало місць у Вінниці пов'язано з цим видатним письменником. На фасаді колишнього реального училища, нинішнього Вінницького факультету Київського торгово-економічного університету, встановлено меморіальну дошку, яка нагадує про те, що тут в жовтні 1891 року великий Сонцепоклонник складав екстерном екзамен на звання народного вчителя. Численних туристів принадує камінь Коцюбинського на Південному Бузі – улюблене місце відпочинку Михайла Михайловича [6].

У залах обласного краєзнавчого і художнього музеїв завжди людно. Відвідувачів захоплюють не лише пам'ятки старовини, постійно діюча виставка «Прадавнє золото Поділля», картини видатних майстрів пензля минулих століть, а й роботи сучасних митців.

Водонапірна вежа, іноді іменована пожежною, побудована в 1911 році за проектом архітектора Г. Артинова – є візитною карткою міста. Спочатку використовувалася за прямим призначенням для забезпечення водопостачання міста. На вежі досі стоїть годинник-куранти, і справно показує час. Стіни її були спочатку облицьовані, теперішній вигляд вежі датується 80-ми роками XIX століття.

По праву ще однією візитівкою сучасної Вінниці є Фонтан ROSHEN побудований в руслі річки Південний Буг біля острова Кемпа (Фестивальний) і відкритий в 2011 році. Це найбільший в Україні і Європі плавучий фонтан. За оцінками експертів входить до десятки кращих і найбільш видовищних фонтанів світу. Плавучий фонтан ROSHEN занесений до туристичних путівників по Україні.

Це звичайно не повний перелік історико-культурної спадщини міста Вінниці. На прикладі міста ми бачимо унікальне поєднання національних культур, а саме української, російської, польської та єврейської.

Вінниця є гостинною та цікавою для туристів, однак необхідно забезпечити включення усіх міських готелів до міжнародної системи пошуку, аби гості мали можливість бронювати місця через систему Інтернет.

Покращувати необхідно і якість обслуговування в готелях, адже гарний сервіс вінницьких готелів буде позитивно впливати на туристичну привабливість міста. Вимагає оновлення програма залучення туристів в регіон, покращення стану транспортного покриття, створення нових туристичних маршрутів тощо.

Бібліографічний апарат:

1. Бейдик О.О. Тлумачний словник термінів з рекреаційної географії (географії туризму). К.: Київ. – Київський університет, 1993. – 56 с.
2. Кравців В.С., Гринів Л.С., Копач М.В., Кузик С.П. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери: Наукове видання. – Львів: НАН України. – ІРД НАН України. – 1999. – 78 с.
3. Масляк П.О. Рекреаційна географія – навчальний посібник. – К.: Знання, 2008. – 343 с.
4. Вінниця : історичний нарис / голов. ред. : А. М. Подолинний. – Вінниця : Книга-Вега, 2007. – 304 с.
5. Вінниччина туристична : краєзн. довід. / Управління культури і туризму Вінниц. ОДА, Вінниц. ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва ; упоряд. О. І. Кізян ; ред. М. Г. Спиця ; відп. за вип. Н. І. Морозова. – Вінниця : Держ. картогр. ф-ка, 2009. – 432 с.
6. Гудзевич, А.В. Заповідні куточки Вінниці – Вінниця : Данилюк В. Г., 2008. – 84 с.

